

Av 15 **n** är övre delen med bst kvar. 17 **a** är mycket otydlig. Av 22 **f** synes hst och, fast otydligt, den inre bistavens båda ändar. 23 **t**; bistavarna kunna skönjas och möjligen ett stycke av hst. I 30 **f** är den övre bst ej lika tydlig som den nedre. Mellan **f** och **p** i 30–33 **fbur** har aldrig stått någon runa. Nordensköld liksom några av de äldre undersökarna har läst **fab**. I *Bautil* är runan 31 **ap**. Gahm-Persson läser hela ordet **fabar**. I 33 **r** är bistavens övre del tydligast, den nedre syns ej alls, hst är endast delvis skönjbar för ögat i den skrovliga ytan, men den kan kännas. Runorna efter 34 **s** i övre högra hörnet äro till största delen förstörda genom att stenen blivit avslagen här. Av Nordenskölds teckning, på vilken läses **fabur : sin : auk**, får man den uppfattningen, att mera skulle ha varit bevarat av runorna år 1882, Nordensköld har emellertid rekonstruerat här; av bilden i *Bautil* framgår, att lika mycket av toppen var avslaget 200 år tidigare. Vad jag kan se här uppe är följande: Omedelbart efter 34 **s** går sprickan med cementlagningen. Avståndet mellan **s** och nästa streck är så stort, att man kan tänka sig en runa ha stått på den plats, där sprickan går. Till höger om denna synes en rak stav, som går ända upp till den avslagna kanten, därefter ett stavfragment, som i *Bautil* liknar nedre delen av ett **n**, och till höger om detta en fåra liknande en **k**-bst. v. Friesen har markerat den. Friberg har ej tagit den med i sin läsning men antecknar om denna runa: »kan ha varit **a**, men ... man frestas att läsa den som **k**». Därefter följa ytterligare tre stavfragment, av vilka det sista är svagt. De bevarade runfragmenten tillåta en suppling **sin auk**, förutsatt att **i** har stått, där sprickan med cementlagningen nu befinner sig. Av bst till 47 **n** finnas inga spår till vänster om hst. Övre delen av bst till 49 **p** är borta, 52 **b** är delvis utplånat. Sista ordet 58–60 **nfa** redovisas i *Bautil* **efa**, av Linné **afa**, av Nordensköld **afas**.

1–7 **arinmun**, rsv. mansnamnet *Arinmundr*, står utan nom.-ändelse och utan stamslutande **d**. De sporadiskt förekommande fallen av ändelslös nominativ i runinskrifterna kunna ej tagas som bevis för att en sådan uttalsform har funnits (se s. 96). Runor äro uteglömda även i 30–33 **fbur** och 58–60 **nfa** och kanske även i 49–54 **purbun**. Till frånvaron av stamslutande **d** finnas paralleller (se Sö 367). Frågan om man bör räkna med felristning eller bortfall av **d** i uttalet har besvarats olika (se *Danmarks Runeindskrifter*, 1942, sp. 778 och där cit. litt.). Förleden uppträder även i formerna *Ar(n)-*, *Ærin-*, *Ær(n)-*. Angående växlingen mellan tvåstavig och enstavig förled se Sm 50. Från västnordiskt område finns namnet ej belagt. — 26–29 **heru** är ack. av det rsv. mansnamnet *Hæra*, som även läses på Sm 71. — 49–54 **purbun** är ack. av *Porbiörn*. Frånvaron av väntat **i** och **r** i efterleden beror förmodligen på felristning. Angående monoftongisk stavning som uttryck för en uttalsform se ovan s. 142. Man kunde även överväga en assimilation *rn* > *nn* i uttalet (se S. Bugge i *Runverser*, 1887–91, s. 36, och A. Noréen i *Altschw. Gr.*, 1904, § 289: 2). *Porbiörn*, som är ett vanligt namn, förekommer även i Sm 99 och 133. — 58–60 **nfa** är rsv. *Nefi* i ack., senare känt genom *Neffue* i *Clenne* DS ns 1735 (år 1413 avskr.) från Östergötland. Det ingår sannolikt i ortnamnet *Nävesta* (J. Sahlgren i *Namn och Bygd* 1927 s. 72). Apellativet *nefi* 'brorson, systerson' förekommer i rsv. **nafi** Sö 165, **nefa** ack. pl. Ög 209. Lind (*Personnamn* sp. 557, *Personbinamn* sp. 150) räknar även med ett namn *Hnefi* 'näve'. Annorlunda E. Wessén i *Fornvännen* 1927 s. 27.

111. Fageräng. Vetlanda landsförsamling.

Pl. 78.

Litteratur: B 1015, L 1222. Ransakningarna 1667 och 1690; J. Peringskiöld: Monumenta 8 bl. 19; B. A. Ennes: F m 61 (hs i KB); J. G. Liljegren: Fullständig Bautil (ATA) 7; N. H. Sjöborg: Samlingar för Nordens fornälskare 3 (1830) s. 129; J. Forsander: Anteckningar rörande Småland (hs i Växjö Stifts- och landsbibl.) 4; J. J. Lagergren: Rättelser och tillägg (hs i Växjö Stifts- och landsbibl.) 2 s. 133; P. Wieselgren: Ny Smålands beskrifning 3 (1846) s. 181; J. E. Lagergren: Handlingar om Småland, M 104: 14 (hs i KB) s. 38; C. F. Nordensköld: Jönköpings läns minnesmärken (ATA) 12 Östra härad, upptecknade år 1882, s. 15, tr. i NSmMedd 3 (1914) s. 47; A. Friberg: Undersökningsprotokoll den ³¹/₇ 1906 (NSmArk); Smålands Allehanda den ³⁰/₁₁ 1929; N. Gillgren: Fornminnesinventering 1938 (ATA).

Äldre avbildningar: U. Christofferson: träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 1015; teckning i J. G. Liljegrens Fullständig Bautil 7; Forsander: teckning den ²/₇ 1824 i aa; Nordensköld: teckning 1882 i o.a. hs s. 16; Gillgren: foto 1938 (ATA).

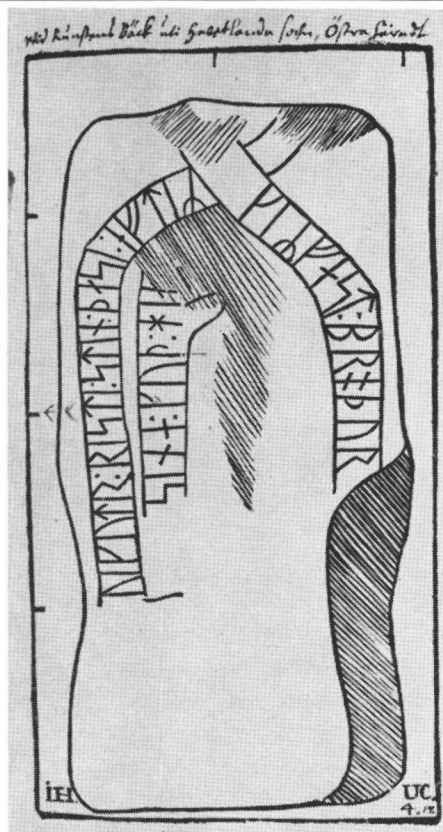

Fig. 71. Sm 111. Fageräng. Vetlanda landsförsamling.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 1015).

Fig. 72. Sm 111. Fageräng. Vetlanda landsförsamling.
Efter osignerad teckning i Liljegrens Fullständig Bautil.

Stenen står på Fagerängs mark ca 1 km N om gården, Ö om vägen Vetlanda-Mellby och ca 25 m N om den bäck, som tidigare kallats Runstensbäcken, Runebäcken eller Flisbäcken. Inskriften är vänd mot V. De ställen, Nydala, tidigare kallat Huseslätt (enl. Nordensköld Ljuseslätt), och Gröndal, vilka legat i närheten och efter vilka man ser stenen uppkallad i litteraturen, finnas ej längre kvar.

Enligt *Ransakningarna* 1667 låg den som spång över bäcken: »en stor steen som ligger öfuer en bäck wedh fagerängh till en gånge spångh, och mädh runska skrifuen, ther aff then bäcken hafr. heet Runstens bäck af ålder.» I *Ransakningarna* 1690 läses: »I Sochnen emillan Fageräng och Hule rinder en bäck, der hoos en Runsteen antiqvitate oblitererad, der af bäcken kallas Runebäck.» Även i *Bautil* kallas platsen »Runstens bäck».

Senare blev stenen lagd under den nya bro, som byggdes här. Vid en teckning i *Fullständig Bautil* 7 läses: »Denne sten ligger under en bro $\frac{1}{8}$ Mil söder om Hule — Har fordom stått på en slätt en(!) stycke derifrån, men har af oförståndige bönder blifvit dädan tagen, för att gagna till bro.» På teckningen synes endast den högra halvan. Beträffande stenens nedre del står: »Denna del, till sin inskription, okänd ligger under broen.» Även Forsander (1824) säger, att stenen förut »har stått upprest på den närlägna fällan». Man är förvånad över dessa uppgifter från 1820-talet om att stenen ej skall ha haft sin ursprungliga plats vid bron, då den redan 1667 enligt *Ransakningarna* för detta år, bestyrkt av *Ransakningarna* 1690 och *Bautil*, låg där. Uttalandena om flyttningen till bron i de båda anförda källorna kan bero på ett missförstånd eller en oriktig tradition.

År 1854 flyttades stenen till sin nuvarande plats enligt Nordensköld (1882): »Den här närmare torpet Ljuseslätt å Fagerängs egor stående runstenen af lerskiffer hade förut länge legat vid ändan af trädbroen,

som leder öfver Flisbäcken (namnet 'runstensbäcken' är af ingen kändt), men då år 1854 bron vardt ombyggt, rullades af nejdens bönder stenen på kaflar norrut, der den nu står, och förseddes med ett skyddstak.»

Stenen är 169 cm hög, 104 cm bred. Runorna äro 10–15 cm höga.

Inskrift:

: **uikutr** : **risti** · **stin** · **pasi** · **eftir kirfast** · **brupur sin** · **akup** : **hiq** --

**Végautr reisti stein þenna eftir Geirfast, bróður sinn. Guð hið(lpi).*

Vigöt reste denna sten efter Gerfast, sin broder. Gud hjälpe.

Till läsningen: 8 **i** är ej stunget, ej heller 14 **i**, som Nordensköld emellertid har läst **e**. Däremot är 20 **e** stunget; övre hälften av runan är borta genom en avstötning, som även tagit bort övre delen med bistavarna av det följande 21 **f** och vänstra bst av 22 **t**. I *Bautil* äro dessa runor fullständiga, liksom på Nordenskölds teckning. 34 **u** läser Christofferson **o**. Bistaven är skadad vid mitten. Nedre delen av 35 **p** är vidgad genom vittring men kan spåras ganska säkert. Av 37 **r** kan jag följa hela huvudstaven och bistavens övre del. På 41 **a**, som har tillkommit genom felristning, är bistavens högra del ej lika tydlig som den vänstra. 42 **k** läses av Nordensköld **g**. Av 43 **u** synas hst som en vidgad fåra samt övre delen av bst. Det **p**, som följt efter **u**, var delvis otydligt redan då Christoffersons teckning utfördes. På denna fattas nedre delen av bst. Nu återstår av denna runa endast huvudstavens nedersta del. Den **a**-bistav till r. 47, som synes på Christoffersons teckning, kan nu ej upptäckas. Ej heller Friberg har sett den. 47 **a** är inskriftens sista runa i *Bautil*. Närmast efter runan 47 följa två stavfragment vid nedre marglinjen, av sammanhanget att döma resterna av **lb**. Friberg har till höger om det sista av dessa ritat ett krokigt streck, som liknar den nedre delen av en **b**-bistav. Jag kan ej se någon huggen fåra här. Friberg har antecknat: »Sidostrecket rätt djupt, men kan vara tvifvelaktigt.» Nordensköld har läst detta ordet **helb**. Ett rakt streck på ganska långt avstånd från de nu nämnda runorna hör sannolikt till dekorationen.

1–6 **uikutr** är nom. av rsv. *Vigotr*, östnordiskt namn med få belägg, Sö 25, 285, U 706, Ög 197 samt de jylländska DR 96, 97. — 25–31 **kirfast** är ack. av *Gæirfast*, som synes ha varit ett speciellt svenskt namn. Det föreligger i några runinskrifter och även i senare källor, fast sparsamt, *Gerfaster*, *Geruaster*.

112. Storebro. Vetlanda landsförsamling. Nu i Bäckседа kyrka.

Pl. 79.

Litteratur: C. Claeson: Skrivelse till Riksantikvarien den 11/11 1941 (ATA); Skriftväxling mellan Riksantikvarien och P. E. Lindborg samt Bäckседа hembygdsförenings ordförande (ATA); S. B. F. Jansson: Skrivelse till Riksantikvarien den 27/1 1942 (ATA); NSmMedd 1942 s. 109.

Runstensfragmentet, som nu förvaras i Bäckседа kyrkas vapenhus, hittades omkring år 1936 av trädgårdsmästaren P. E. Lindborg i fyllningen från en riven byggnad vid dennes barndomshem Storebro i Bäckседа sn. År 1943 fick fragmentet sin nuvarande placering.

Av S. B. F. Janssons rapport 1942 framgår, att stycket, som är av en mörk, skiffrig stenart, mäter 37 × 20 cm. Runorna äro 9 cm höga.

Inskrift:

... **ku** - ...

1

Till läsningen: I runan 2 **u** är bst skadad både upptill och nedtill; dock säkert **u**. Runan 3 är bevarad endast till hälften. Fragmentets kant skär hst på mitten. Även nedtill är runan skadad. Inga spår av bistavar kunna iakttagas, varför runan t.ex. ej har kunnat vara **a**; däremot är det tänkbart, att här stått ett **n**.